

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for kystlynghei for Ytre og Indre Skjervøya

Osen kommune, Trøndelag fylke

NIBIO RAPPORT | VOL. 5 | NR. 162 | 2019

Synnøve Nordal Grenne

Divisjon matproduksjon og samfunn/Kulturlandskap og biologisk mangfold

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for kystlynghei for Ytre og Indre Skjervøya, Osen kommune, Trøndelag fylke

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Synnøve Nordal Grenne

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
01.01.2019	5/162/2019	Åpen	11333	18/01262
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02464-4	2464-1162	39	2	

OPPDRA GSGIVER/EMPLOYER:

Kim-Anders Skodvin Buarø

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Kim-Anders Skodvin Buarø

STIKKORD/KEYWORDS:

kystlynghei, skjøtsel, lyngsviing, helårsbeite, gammelnorsk sau

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biomangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Denne rapporten presenterer skjøtselsplan for kystlynghei for lokaliteten Ytre og Indre Skjervøya i Osen kommune, Trøndelag fylke, på oppdrag fra bruker og grunneier Kim-Anders Skodvin Buarø. Skjøtselsplanen er utarbeidet etter mal for skjøtselsplaner for kystlynghei i regi av Miljødirektoratet.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Trøndelag

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Osen

STED/LOKALITET:

Ytre og Indre Skjervøy

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Synnøve Nordal Grenne

NAVN/NAME

NIBIONØRSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Denne rapporten presenterer skjøtselsplan for lokaliteten Ytre og Indre Skjervøya i Osen kommune, på oppdrag fra bruker og grunneier Kim-Anders Skodvin Buarø. Skjøtselsplanen er utarbeidet etter mal for skjøtselsplaner for kystlynghei i regi av Miljødirektoratet. Skjøtselsplanmalen er delt inn i ulike deler. Teksten i del 1 og del 3 som omhandler kystlynghei og skjøtsel av kystlynghei generelt, er felles for alle skjøtselsplaner for kystlynghei, utformet av Miljødirektoratet, og er således ikke forfattet av de undertegnede for denne rapporten. Del 2 beskriver naturgrunnlaget innenfor lokaliteten og en beskrivelse av dagens drift. Del 5 gir en beskrivelse av naturtypene som inngår i lokaliteten, i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i naturbase.

Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (2007) og faktaark for kystlynghei, Miljødirektoratets veileder for kartlegging og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann (Utkast til faktaark 2015, upublisert.)

Takk til bruker og grunneier Kim-Anders Skodvin Buarø for godt samarbeid og verdifull informasjon til prosjektet.

Trondheim, 01.01.2019

Synnøve Nordal Grenne

Innhold

1	Generelt om kystlynghei.....	5
1.1	Ulike typer kystlynghei	5
1.2	Geografiske variasjoner av kystlynghei	6
2	Om Ytre og Indre Skjervøya, naturgrunnlag og dagens drift	7
2.1	Ytre og Indre Skjervøya.....	7
2.2	Driftsbeskrivelse	9
3	Skjøtsel av Ytre og Indre Skjervøya – beskrivelse av planlagte tiltak.....	11
3.1	Generelt om skjøtsel av kystlynghei	11
3.2	Beiting og dyrehold i kystlynghei.....	11
3.3	Lyngsviing	13
3.4	Restaurering av kystlynghei.....	14
3.5	Mål for skjøtsel av Ytre og Indre Skjervøya	14
3.6	Planlagte skjøtselstiltak for Ytre og Indre Skjervøya	15
3.6.1	Beiterelaterte tiltak.....	15
3.6.2	Planer for sviing.....	16
3.6.3	Planlagte restaureringstiltak	17
3.7	Oppfølging av skjøtselsplanen.....	17
4	Mer informasjon	18
5	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokalitetene	19
6	Kilder.....	26
7	Ortofoto og kart.....	27
8	Bilder.....	31
9	Artsliste.....	35
	Vedlegg.....	37

1 Generelt om kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen har blitt til i de ytterste, oseaniske strøkene langs kysten der klimaet er så mildt at småfe har kunnet gå ute hele året, eller det meste av året. Om sommeren har også storfe beitet i lyngheia, og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene svidd slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en vintergrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om seinhøsten og vinteren. Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

*Røsslyng er en viktig art i kystlyngheia.
Foto: Miljødir.*

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strekker seg fra Lofoten i Nordland til Kragerø i Telemark. Det er også lynghei på noen få øyer i Ytre Oslofjord, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Norderhaug & Johansen 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting, eller beiting store deler av året, og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Naturtypen kystlynghei inngår i kystlandskapet i en mosaikk med en rekke andre naturtyper slik som semi-naturlig eng- og strandeng, strandberg og myr. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlantehavskysten sør til Portugal. I Norge, som i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligste kystlyngheier og dermed et spesielt ansvar for å ivareta disse. Variasjoner i miljøvariabler (kalkinnhold, uttøringsfare og vannmetning) danner grunnlag for en rekke grunntyper av kystlynghei, og variasjoner i bruk (lyngsviing og beiting) øker kompleksiteten i artssammensettingen og diversitet. Tiden etter lyngsviing kan deles inn i fire ulike faser; pionerfase, byggefase, moden fase og degenererende fase, og enkelte arter kobles spesifikt til noen av disse fasene. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også artsmangfoldet, spesielt av de skjøtselsavhengige artene, med kalkinnholdet i jorda (pH).

1.1 Ulike typer kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Natur i Norge (NiN), deler kystlynghei på grunnlag av kalkinnhold, uttøringsfare og vannmetning inn i tolv grunntyper: Kalkfattig bakli-hei, kalkfattig kystlynghei, kalkfattig tørr kystlynghei, kalkfattig fuktig kystlynghei, intermediær bakli-hei, intermediær kystlynghei, intermediær tørr kystlynghei, intermediær fuktig kystlynghei, svakt kalkrik

kystlynghei, svakt kalkrik tørr kystlynghei, sterkt kalkrik kystlynghei, sterkt kalkrik tørr kystlynghei (Halvorsen et al. 2015).

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, flekkmarihånd, tyttebær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Kalkrik kystlynghei skiller seg fra den kalkfattige ved et høyere innslag av kalkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Bakliheier, som ofte er nord- og østvendte, gjerne i humide skråninger, har typiske arter som bjørnekam, revebjelle, ormetelg, blåbær og blokkebær. Kystlynghei med høy uttørkingsfare har gjerne arter som heigråmose, melbær, kveinarter, finnskjegg og gulaks. Kystlynghei med høy vannmetning skiller seg fra tørrere grunntyper ved et framtrædende innslag av fuktrevende arter og myrarter som klokkeling, blokkebær, rome og bjønnskjegg.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i lokale komplekse miljøvariabler.

1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei

Sør-Norge

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Vest-Norge

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de Ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkeling, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng, som er frostømfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

Midt- og Nord-Norge

Fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåttstarr og torvull er også vanlige. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei (høy uttøringsfare og lav vannmetning) kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkrevende arter. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

2 Om Ytre og Indre Skjervøya, naturgrunnlag og dagens drift

2.1 Ytre og Indre Skjervøya

Lokalitetene Ytre og Indre Skjervøya ligger i Osen kommune, i Trøndelag fylke. Gårds- og bruksnummer er 37/1, 37/3, 37/4 på Ytre Skjervøya og 38/1, 38/3 på Indre Skjervøya, UTM33 koordinater er 0397410Ø 7389295N. Ytre Skjervøya dekker totalt 1366 daa og beiteområdet på Indre Skjervøya dekker ca. 717 daa. Øyene er forbundet med en molo. Det er et aktivt gårdsbruk på Ytre Skjervøya og et på Indre Skjervøya. Det er fulldyrket eng og innmarksbeite i tilknytning til gårdsbrukene på begge øyene. I tidligere tider beitet det både kyr og sauer på lokalitetene. I dag beiter det kun utegangersau. I tillegg brukes små holmer i området til beite for værere.

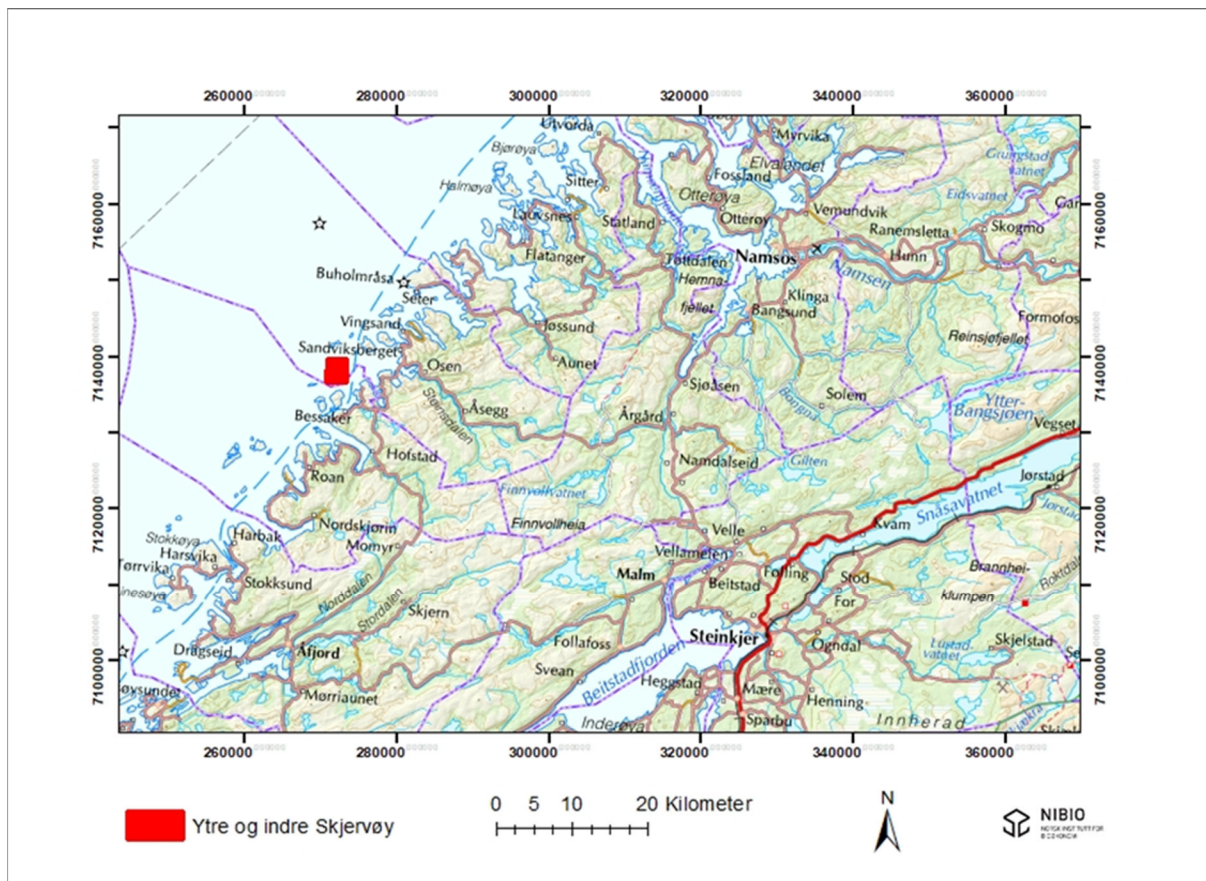
Lokalitetene har en småkupert og variert topografi med avrunda knauser med skrint berg, i forsengkninger er jordsmonnet dypere, mer fuktig og med torvdannelse. Høyeste punkt på Ytre Skjervøya er Måsfjellet på 97 m.o.h. og Innerøyfjellet (78 m.o.h.) er høyeste punkt på Indre Skjervøya. Det finnes noen små ferskvann på lokalitetene. Berggrunnen består av migmatittisk gneis, hovedsakelig granittisk til granodiorittisk. (NGU 2002). Dette er en sur og hard bergart. Klima er typisk kystklima med små temperaturforskjeller mellom sommer og vinter og årsnedbør innenfor området varierer mellom 1000-1500 mm. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone og sterkt oseanisk vegetasjonsseksjon O3.

Beiteområdet domineres av naturtypen kystlynghei, men innehar også noe naturbeitemark, strandeng og –sump og myr. Det er noe oppslag av trær, busker og kratt, særlig bjørk finnes spredd i kystlyngheia i større og mindre grad, særlig på Ytre Skjervøya. Røsslyngen er delvis gammel og grov. Det finnes også en del død røsslyng etter den tørre og kalde vinteren 2013/2014. Det er plantefelt med sitkagran i tilgrensende område til kystlyngheia på Indre Skjervøya og på Ytre Skjervøya er det plantet buskfuru som er i spredning.

Kystlyngheivegetasjonen har på lik linje med vegetasjonen i Trøndelag en mer nordlig karakter enn det lyngheia sør for Trondheimsfjorden har. Ser man på artssammensetningen så får arter som heigråmose, krekling og rypebær generelt sett en mer fremtredende rolle. I tillegg så er det vanlig med en relativt tørr røsslyngutforming, men med fast innslag av fuktarter (Fremstad 1997). I tillegg kan molte, som blir forbundet med fukthei og myr lengre sør, komme inn i denne tørrheia i nord (Fremstad et al. 1991). På Ytre og Indre Skjervøya dominerer tørr, fattig kystlynghei på grunt torvdekke i flekkvis mosaikk med til dels mye bart berg. Vegetasjonen er preget av vindslitasje og påfølgende lavt feltsjikt (<20 cm). Naturtypen er D07-Kystlynghei, med utforming D0707-Kalkfattig kysthei. Noe forekomster av D0708-Kalkfattig kystfukthei i nordøst-hellinger. Vegetasjonstypen er etter Fremstad (1997) H1c – Røsslyng-slåtestarr-torvull-utforming (%) og H3a – Røsslyng-blokkebær-utforming (%). Lokalitetene har også mindre flekker med strandeng, bestående av naturtypen G05-Strandeng og strandsump, med utforming D0503-Hevdet med beite. Vegetasjonstypen etter Fremstad (1997) er U5 Øvre salteng, med utforming U5c Rødsvingel-fjærekoll-tiriltunge-utforming.

Artsmangfoldet preges av fattig lynghei med røsslyng, krekling, tepperot og torvull som dominerende arter. Andre mengdearter, i noe mindre grad, er blokkebær, einer, molte, ryllik og slåtestarr, rogn, heigråmose, blåbær, gulaks, tiriltunge, fuglevikke, tyttebær, skrubbær, rypebær, tettegras og smyle. I strandenga kommer ryllik, fuglevikke, rødsvingel, smyle, engrapp, gåsemure, tiriltunge og hvitkløver inn som mengdearter. Andre arter er bl.a. engfiol, øyentrøst sp., engsyre, engsoleie og løvetann sp. Ingen rødlistearter registrert.

Innslag av strandenger, myr og naturbeitemarker er med på å øke den samlede beitekvaliteten for øya. Sauene får også tilleggsfôr med rundballer i vinterhalvåret noe som er med på å redusere beitetrykket i kystlyngheia. Dyrene har tilgang på å gå inn i fjøs på helårsbeitet og er under regelmessig tilsyn. Dette er et værhardt område som nok medfører noe seinere gjengroing. Det er imidlertid noen områder med sitkagran og buskfuru som sprer frø inn i kystlyngheia, og utgjør en trussel i form av økt gjengroing.

Figur 1. Topografisk kart som viser beliggenheten til Ytre og Indre Skjervøya (inntegnet med rødt). Kartgrunnlag: Norge digitalt.

2.2 Driftsbeskrivelse

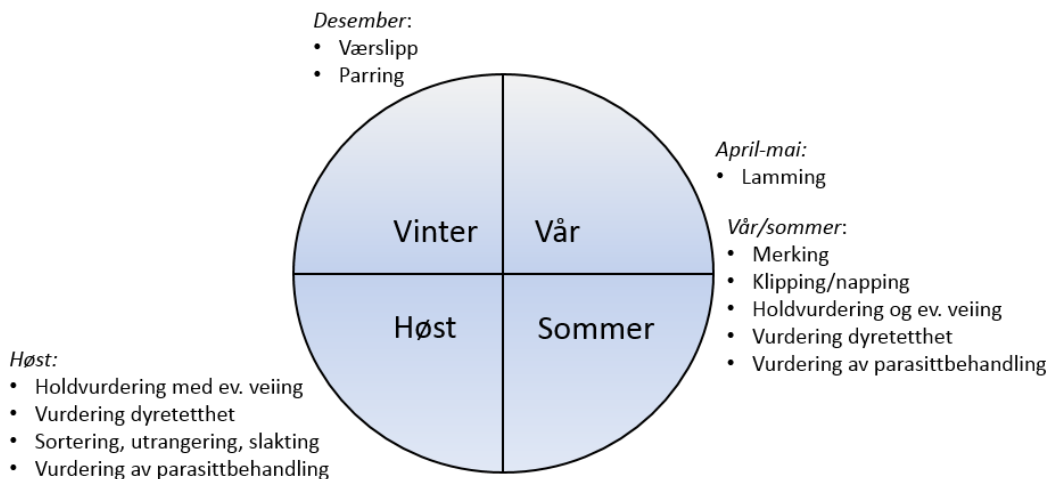
Dato for utarbeiding av driftsbeskrivelse: 14.08.2018 i samtale med Kim-Anders Skodvin Buarø.
Beskriv dagens beite (ev. tegn inn på kart): På Ytre Skjervøya: disponerer hele øya til beiteområde. På Indre Skjervøya: Sør delen av øya blir beita (38/1 og 38/4). Har kopplam på et mindre beite på nord delen av øya (38/3).
Hvor mange dyr beiter på de ulike beiteområdene: På Ytre Skjervøya: 137 dyr med voksne og lam På Indre Skjervøya: 101 dyr med voksne og lam
Beskriv nåværende opplegg for sviing (Hva har du svidd, når ble det svidd, ev. tegn inn på kart): Har ikke svidd, men har ønske om å prøve sviing på nordsiden av Ytre Skjervøya.
Har du gjort andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing: Har rydda opp i steingjerder som har ramlet ned på beitet. Har satt i stand e-hus som har ramlet ned.
Vet du hvordan området har vært skjøttet tidligere (beiting, lyngslått, sviing eller annet)? Lyngheia ble beitet fram til 1995. Mellom 1995 og 2002 var det ingen beitedyr på øyene. Da begynte det å gro igjen. Har ikke hørt om at lyngheia ble svidd i tidligere tider. De fulldyrka engene både på Ytre og Indre Skjervøya blir slått hvert år.
Er det noe med dagens skjøtsel (antall dyr, kvalitet på beiteområdene) du mener bør endres? Har planer om å øke antall sauer på Indre Skjervøya for å forhindre oppslag av lauvkratt. Skal grøfte på innmark, gamle grøfter går tett.
Må skjøtselen ta spesielle hensyn i området (sjeldne arter, hekkende rovfugler, andre hekkende fugler, problemarter, kulturminner, vern etc.) ? Nei. Det er 5 par havørn og 1 par kongeørn som holder til på øyene. De har så langt ikke vært noe problem ifht. lamma.
Beskriv rutiner for tilsyn og sanking: Jevnlig tilsyn gjennom året, stort sett hver dag. Sanking før mai måned for parasittbehandling av lamma, sauene får behandling mot innvollsorm og utøy før lamming. Sanking i juni for klipping og sortering. Sanking ved slaktning i oktober hvert år.
Beskriv tilgang til ly på beite: Naturlig ly på beite i form av kupert terreng, hellere og under trær og krattskog. I tillegg har de tilgang til å gå inn i åpent fjøs på Ytre Skjervøya.
Beskriv rutiner for eventuell nødfôring og plassering av fôr plass: Bruker små rundballer til vinterfôr. Spesielt etter vintertørken i 2014. Bruker korn-avrens som «godt i bøtta», for å lokke til seg sauene.
Beskriv vanntilgang til dyra på beite: Godt med naturlig vanntilgang på beite. Har i tillegg tilgang til vann i badekar

Relevante tillatelser fra Mattilsynet (for eksempel dispensasjon til «utegang uten tjenlig oppholdsrom»):

Ja, har fått relevante tillatelser fra Mattilsynet

Driften gjennom året – legg til aktiviteter:

- Merker lamma etterhvert som de blir født

Har dere ønsker eller mål for de neste 3-5 år som det skal tas hensyn til?

- Har ønske om å øke besetningen og bygge ut fjøset på Ytre Skjervøya
- Har ønske om å utvide og gjerde inn større beiteområde på Indre Skjervøy (38/4)

Andre kommentarer:

- Har rydda tistler på engene, sauene eter ikke disse.
- Sauene går i fjæra og eter tang og tare tidlig på våren før lamming
- Noe einer som breier seg utover i heia
- Første året i 2018 det blir beita på Indre Skjervøya etter 1995
- Bakkesøte på sørlige del av Indre Skjervøya

3 Skjøtsel av Ytre og Indre Skjervøya – beskrivelse av planlagte tiltak

3.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsføring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

3.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdatab.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnet, må beitegrunnet vurderes. Beitegrunnet påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvêdet og skadet røsslyng forringer beiten mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) *Dyretallet skal tilpasses beitegrunnet.*
- 2) *Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.*
- 3) *Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å fôre dyrene på en god måte.*
- 4) *Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.*
- 5) *Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.*
- 6) *Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.*
- 7) *Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.*
- 8) *Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.*

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnet gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beiteene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhengning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Gammelnorsk sau er godt tilpassa beiting i kystlynghei. Foto: Miljødir.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslakting må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små

sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalete raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er villkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med inneføring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og inneføring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tynge saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

3.3 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i området gjennom f. eks forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Fylkesmannen eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene.

Lyngsviing er en vanlig skjøtselsform i kystlynghei. Foto: Miljødir.

Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauen får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av

problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannsløkkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

3.4 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

3.5 Mål for skjøtsel av Ytre og Indre Skjervøya

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtselsplan: 01.12.2018			
Dato befaring: 14.08.2018			
Dato samtale med grunneier/bruker: 14.08.2018			
Utformet av: Synnøve Nordal Grenne		Firma: NIBIO	
UTM sone: 33	Nord: 7138301N	Øst: 272358Ø	Gnr./Bnr.: 37/1, 37/3, 37/4, 38/1, 38/3
Areal (nåværende): Ytre Skjervøya: 1028 daa Indre Skjervøya: 717 daa		Areal (etter evt. restaurering): Ytre Skjervøya: 1028 daa Indre Skjervøya: 717 daa	
Del av verneområde: Nei		Hvilket vern:	
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke: Nei			

MÅL
<p>Hovedmål for lokaliteten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevare kystlyngheien i god hevd gjennom fortsatt beiting med gammelnorsk sau. • Holde landskapet åpent.
<p>Konkrete delmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opprettholde og øke andelen røsslyng i kystlyngheia. • Forhindre gjengroing med lauv- og bartrær. • Fremmede arter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal være fraværende. • Arealet av kystlynghei skal være på dagens nivå eller mer. • Unngå inngrep i form av dreneringer eller utfyllinger. • Arealer med lauvskog skal tynnes ut og gjerne reduseres.
<p>Ev. spesifikke mål for delområde(r):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lyngsviing skal forbedre tilstanden og øke mengden røsslyng. • Anbefalt lyngsviing i området er avgrenset på kart i fig. 4. Denne skal ses sammen med «Sviing som skjøtselsmetode, inkl. retningslinjer for sviing» i vedlegg .
<p>Tilstandsmål arter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fortsette med skjøtsel av røsslyngen slik at det skapes en bestand med planter i ulike utviklingsstadier.
<p>Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det er sterkt anbefalt at problemarter og fremmedarter som buskfuru og sitkagran fjernes fra lokaliteten.

3.6 Planlagte skjøtselstiltak for Ytre og Indre Skjervøya

3.6.1 Beiterelaterte tiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, beiting:

Netto Kystlyngheiareal hvor bart fjell (15 %) er trukket fra er for Ytre Skjervøya ca. 875 daa og for Indre Skjervøya 680 daa. Naturbeitemark og strandenger er med på å heve den ernæringsmessige kvaliteten på beitearealet. Sommerbeite har større produktivitet og gunstige tilleggsareal som naturbeitemark og strandenger, slik at arealet tåler noe høyere antall dyr. I en startfase kan det her anbefales 10 daa sommerbeite pr. søye, dvs. ca. 87 voksne dyr + lam på Ytre Skjervøya og 68 voksne dyr + lam på Indre Skjervøya. Her må en følge med på både tilstanden til dyrene og vegetasjonen gjennom beitesesongen, samt slaktevekt etter endt sesong. Dette kan innebære at sauene flyttes regelmessig mellom de ulike beiteområdene, der intervallene må tilpasses næringstilgangen på det enkelte område. Ved langvarig mangel på nedbør kreves det ekstra tilsyn i forhold til vanntilgangen for dyra.

Ved helårsbeite må antall dyr reduseres. Erfaringstall fra Miljødirektoratet tilsier at et passende beitetrykk med Gammel norsk sau ligger rundt 15 daa lynghei i god hevd pr. vinterbeitende sau (Ref.:

Kystlyngheiene i Norge – kunnskapsstatus og beskrivelse av 23 referanseområder 2013). Anbefalingen tilsier da at man i en startfase kan anbefale ca. 58 vinterbeitende sauer på Ytre Skjervøya og ca. 45 vinterbeitende sauer på Indre Skjervøya. Beitetrykket må vurderes jevnlig. Grunnet gammel røsslyng (med lav beiteverdi) i lokaliteten er det viktig med tilsyn vinterstid og evt. vurdering av tilleggsfôring. Ved lyngsviing som tiltak vil røsslyngtilstanden forbedres, og da kan beitetrykket vurderes på nytt.

Det ble observert myrtistler i beiteområdet. Dette er toårige tistler som sprer seg lett, og som kan bli problemarter på beite. Artene kan reduseres i omfang ved å fjerne bladrossetter like under jordoverflaten ved hjelp av ei hakke eller en spade, vår eller høst (Norsk Landbruksrådgiving 2012). Rotsystemet er ikke så dypt, og planten tørker lett ut og dør når rosetten blir fjernet. Ved slått eller beitepussing, kan det være behov for gjentakende slått, da tistlene lett danner sideskudd som blomstrer senere på sommeren. (Bele et.al. 2012).

Transport, sanking og utsetting av sau på holmene kan medføre behov for ekstra innleid personell. Der det er dårlig med naturlig ly i terrenget bør det settes opp leskjul før opprettelse av vinterbeite. Forøvrig henvises det til del 3 i skjøtselsplanen. Området blir helårsbeitet med gammelnorsk sau som ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. På grunn av at det finnes en del død røsslyng etter den tørre og kalde vinteren 2013/2014 i tillegg til gammel røsslyng (med lav beiteverdi) i lokalitetene er det viktig med tilsyn vinterstid og tilleggsfôring med rundballer. Vurdering av beitetrykket (tilgang på ung røsslyng) må vurderes jevnlig. Ved å begynne med sviing som tiltak vil røsslyngtilstanden forbedres, og da kan beitetrykket omvurderes. Forøvrig henvises det til del 3 i skjøtselsplanen.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak beiting og tilrettelegging for beiting: Ytre Skjervøya	Årlig	1366 daa	
Indre Skjervøya:	Årlig	717 daa	
Utstørsbehov knyttet til beiting og tilrettelegging for beiting: Gjerdepåler, netting, ekstra personell, teknisk utstyr. Ryddesag og motorsag for fjerning av store trær. Vedlikeholde eksisterende gjerder.			

3.6.2 Planer for sviing

Beskrivelse av planlagte skjøtseltiltak med sviing:

Oppstart med lyngsviing av kystlyngheia innenfor deler av beiteområdet på Ytre Skjervøya. Røsslyngheia er helt avhengig av skjøtsel for å opprettholde sin verdi. Røsslyngplanten taper imidlertid beiteverdi når den blir gammel og forvedet og det anbefales derfor at den fornyes regelmessig gjennom sviing, normalt når den har nådd en alder på 20-25 år. I tillegg finnes det en klar dominans av krekling i beiteområdene. Krekling beites ikke, og vil kunne forsvinne ved sviing. For å forbedre røsslyngtilstanden og dermed beitegrunlaget vinterstid, er sviing anbefalt i området markert på kart i figur 4. Røsslyngbestanden bør bestå av aldersstadiene pionerfase (0-6 år) og i byggefase (6-15 år). Dette oppnås gjennom sviflater som rulleres (se retningslinjer for sviing i vedlegg). Etter sviing vil sviflatene ofte bli ekstra populære beiteområder, og beitetrykket på sviflatene bli så hardt at det hindrer regenerering av ny røsslyng. Det er derfor viktig å følge med på beitetrykket og eventuelt sette inn tiltak som å redusere antall beitedyr, øke mengde tilskuddsfôr vinter og vår, og/eller øke sviarealene. Areal med kystlynghei som ble anbefalt svidd innenfor beiteområdet er på ca. 80 daa. Man må prøve seg fram i litt mindre sviflater i første omgang for å vurdere revegetering. Det bør registreres vegetasjonsutvikling etter sviing for å kunne anslå regenereringshastighet.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak sviing:		Ca. 80 daa 1000 kr/daa	
Utstysbehov knyttet til sviing: Innleid personell, evt. gjennomføre kurs i lyngsviing. Utstyr for å tenne og slukke etter lyngsviing; gassbrenner og brannvifter			

3.6.3 Planlagte restaureringstiltak

Rydding og tynning av lauvskog.

Det er generelt anbefalt at etablert skog reduseres. Målet bør være å tynne dagens bestand, samt fjerne enkelte lauvskogområder. Det er ikke et mål å fjerne all lauvskog, da disse gir ly og mat til dyrene. Hugge ut trær/busker > 1 m før brenning.

Fjerning av buskfuru og gran.

Alle bartrær anbefales å fjernes da disse er fremmede arter som truer med å spre seg og da påvirke naturverdiene og beitegrunnlaget i lokaliteten. Spredning av disse kan bekjempes med ryddesag, evt. gjennom lyngbrenning. Store trær må felles med motorsag og bør fjernes fra området. Kvist bør også fjernes eller brennes. Sitkatrærne står i dag på naboeiendom på Indre Skjervøya, og tiltak bør vurderes sammen med aktuell grunneier. Man må følge med oppslag av nye sitkaspirer og buskfuruspirer og fjerne disse.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Spesifikke restaureringstiltak: Rydding av gjengroingsskog, På sikt hugge ut plantasjer med sitkagran/ fjerne granspirer og buskfuruspirer i kystlyngheia	Fra 2018. Ved kapasitet	1000 kr/daa	
Utstysbehov knyttet til rydding/slått/fjerning av problemarter: Ryddesag/motorsag for fjerning av busker og trær, verneutstyr.			

3.7 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Bør evalueres innen 2023 med rekartlegging.
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper: Tilstand for røsslyng
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert:
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen: Grunneier og beitebruker Kim-Anders Skodvin Buarø har ansvar for tiltak på Ytre og Indre Skjervøya. Fylkesmannen i Trøndelag v/miljøvernavdelinga har ansvaret for oppfølging og veiledning i tråd med handlingsplan for kystlynghei.

4 Mer informasjon

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se: **Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker** som finnes på DNS hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

Annen aktuell litteratur:

- Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.
- Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge - NiN. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/nin>).
- Halvorsen, R., medarbeidere og samarbeidspartnere, 2015. NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.0.3): 1–509 (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>.)
- Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.
- Norderhaug, A. & Johansen L. 2011. Kulturmark og boreal hei – I: Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

5 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokalitetene

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)						
Navn på lokaliteten: Ytre Skjervøya		Kommune: Osen		Områdenr.:		
ID i naturbase: ny		Registrert i felt av: Synnøve Nordal Grenne		Dato: 14.08.2018		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Kim-Anders Skodvin Buarø pers. medd. 2018				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype (% andel fordeling): D07 Kystlynghei- 85 % Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): D04 Naturbeitemark 10 % og G05 Strandeng og strandsump 3 % A08 Kystmyr 2 %			Utforminger (% andel fordeling): D0707 Kalkfattig kysthei - 70 % D0708 Kalkfattig kystfukthei - 15 % D0415 Svak lågurtbeiteeng- 5 % D0421 Beitevåteng - 5 % G0503 Strandeng og strandsump hevdet med beite- 3 % A0803 Jordvannsmyr- 2 %			
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Bilder tatt under befarig 14.08.2018			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: Tørr lynghei (H1) Fuktig lynghei (H3)
< 20 m	x	God	x	Slått		
20-50 m		Svak		Beite	x	
50-100		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagestell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)
<p>Innledning:</p> <p>Områdebeskrivelsen og arealavgrensning er utarbeidet av NiBIO, ved Synnøve Nordal Grenne. Dette er i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for kystlynghei i Trøndelag på oppdrag fra beitebruker Kim-Anders Skodvin Buarø. Det ble holdt et møte og tatt befarig i felt sammen med beitebruker den 14.08.2018. Det ble da fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering av kystlyngheien i forhold til utarbeiding av skjøtselsplanen. Behov og kapasitet for lyngbrenning ble også vurdert.</p>

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten Ytre Skjervøya ligger i Osen kommune, i Trøndelag fylke. Gårds- og bruksnummer er 37/1, 37/3, 37/4, UTM33 272034Ø 7138845N. Ytre Skjervøya dekker totalt 1366 daa og beiteområdet som dekkes av kystlynghei utgjør ca. 1029 daa av dette. Ytre Skjervøya er forbundet med Indre Skjervøya ved en molo som også fungerer som kjørevei mellom øyene. Det er et aktivt gårdsbruk på Ytre Skjervøya og et på Indre Skjervøya. Det er fulldyrket eng i tilknytning til disse på begge øyene. Lokaliteten har en småkupert og variert topografi med avrunda knauser med mye skrint berg. I arealet dominert av kystlynghei består hellingene av tynt jorddekke på berg mens forsenkningene er mer fuktig med torvdannelse. Høyeste punkt på Ytre Skjervøya er Måsfjellet på 97 m.o.h. Det finnes noen små ferskvann på lokaliteten. Berggrunnen består av migmatittisk gneis, hovedsakelig granittisk til granodiorittisk. (NGU 2002). Dette er en sur og hard bergart. Klimaet er kystklima med små temperaturforskjeller mellom sommer og vinter og årsnedbør innenfor området ligger på 1000-1500 mm. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone og sterkt oseanisk vegetasjonsseksjon O3. Beiteområdet domineres av naturtypen kystlynghei, men innehar også noe naturbeitemark, strandeng og –sump og myr. Det er noe oppslag av trær, busker og kratt, særlig bjørk finnes spredd i kystlyngheia i større og mindre grad. Røsslyngen er delvis gammel og grov. Det finnes også en del død røsslyng etter den tørre og kalde vinteren 2013/2014. Det er plantefelt med sitkagran i tilgrensende område til kystlyngheia på Indre Skjervøya og det er plantet buskfuru som er i spredning på lokaliteten.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

På Ytre Skjervøya dominerer tørr, fattig kystlynghei på grunt jorddekke i flekkvis mosaikk med til dels mye bart berg. Forsenkningene er mer fuktig med torvdannelse. Vegetasjonen er preget av vindslitasje og påfølgende lavt feltsjikt (<20 cm). Beiteområdet som inngår i skjøtselsplanen domineres av naturtypen kystlynghei, men det er også noe fulldyrket og overflatedyrket eng, naturbeitemark, strandenger og myr. Kystlynghei har ca. 85 % dekningsandel. Utformingene er kalkfattig kysthei (D0707), 70 %, samt kalkfattig kystfukthei (D0708), 15 %. Vegetasjonstyper etter Fremstad (1997) er Tørr lynghei H1 (H1c – Røsslyng-slåttestarr-torvull-utforming) og Fuktig lynghei H3 (H3a – Røsslyng-blokkebær-utforming). Tilleggsnaturtype er naturbeitemark (D04) og Strandeng og strandsump (G05), til sammen vurdert å dekke ca. 15 % av totalarealet. Utforminger er svak lågurtbeiteeng (D0415) - 5 %, og beitevåteng (D0421) - 5 %. Strandeng og strandsump (G0503) hevdet med beite - 5 %. Vegetasjonstypen etter Fremstad (1997) er U5 Øvre salteng, med utforming U5c Rødsvingel-fjærekoll-tiriltunge-utforming. Det finnes også noen mindre områder med Kystmyr (A08). Naturtyper etter NiN 2.0 er T34-2 kalkfattig kystlynghei, T34-3 kalkfattig tørr kystlynghei og T34-11 kalkfattig fuktig kystlynghei.

Artsmangfold:

Kystlyngheivegetasjonen i dette området har en mer nordlig karakter enn det lyngheia sør for Trondheimsfjorden har. Ser man på artssammensetningen så får arter som heigråmose, krekling og rypebær generelt sett en mer fremtredende rolle. I tillegg så er det vanlig med en relativt tørr røsslyngutforming, men med fast innslag av fuktarter som beskrevet i (Fremstad 1997). I tillegg kan molte, som blir forbundet med fukthei og myr lengre sør, komme inn i denne tørrheia i nord (Fremstad et al. 1991). Artsmangfoldet preges av fattig lynghei med røsslyng, krekling, tepperot og torvull som dominerende arter. Vanlige arter i de tørrere områdene er skogstjerne, blåbær, slåttestarr, rypebær, skrubber og smyle. I de fuktigere områdene finnes en god del molte, sammen med blokkebær, torvull, skrubber, bjønnskjegg, slåttestarr og tepperot. Andre mengdearter, i noe mindre grad, er einer, ryllik, rogn, heigråmose, gulaks, tiriltunge, fuglevikke, tyttebær, tettegras. I strandenga kommer ryllik, fuglevikke, rødsvingel, smyle, engrapp, gåsemure, tiriltunge og hvitkløver inn som mengdearter. Andre arter er bl.a. engfiol, øyentrøst sp., engsyre, engsoleie og løvetann sp. Ingen rødlistearter registrert.

Lauvkraut og lauvtrær, først og fremst bjørk, men også noe rogn og selje, opptrer i klynger jevnt over øya. Det finnes også noe plantet sitkagran og buskfuru i spredning.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Lyingheia ble beitet av kyr og sauer fram til 1995. Mellom 1995 og 2002 var det ingen beitedyr på øyene. Da begynte det å gro igjen. Dagens beitebruker startet opp med helårsbeite med gammelnorsk sau på lokaliteten i 2002. I dag går det 137 søyer og lam (2018). I tillegg brukes små holmer til beite for værere (bl.a. Måøya). Engene både på Ytre og Indre Skjervøya blir slått hvert år og det blir produsert rundballer av graset. Noe oppslag av busker og kratt, særlig bjørk finnes spredd i kystlyingheia i større og mindre grad. Ved befaring i 2018 ble einer observert svært sparsomt. Mesteparten av kystlyingheiområdet domineres av krekling der røsslyng opptre flekkvis. Mye av kreklingen er brun av tørkeskader. Tilstanden til røsslyngen er bedre i de partier hvor det er fuktige lyingheiotforminger enn på mer eksponerte og/eller skrinne områder der den er mer forveda og gammel. Det finnes også en del død røsslyng etter den kalde og tørre vinteren 2013/2014. Røsslyngen er delvis gammel, grov og forveda og kan beskrives som sent moden og tidlig degenererende iht. lyingheisyklusen i skjøtselsboka for kulturlandskap (Norderhaug et. al. 1999).

Fremmede arter: Det finnes buskfuru i spredning og plantefelt med sitkagran på Indre Skjervøya

Kulturminner: Gamle steingjerder, gamle e-hus, torvuttak og en gammel steinsett vei.

Skjøtsel og hensyn:

Beite:

Det anbefales å fortsette beiting med gammelnorsk sau. Det er også anbefalt å svi gammel lying for å fornye røsslyngen og redusere krekling. Det er viktig at de lauvtrær som i dag finnes i lokaliteten ikke sprer seg, og bestanden kan gjerne reduseres. Det er sterkt anbefalt at fremmede arter som sitkagran og buskfuru fjernes. Det er god tilgang på vann i lokaliteten.

Lyngsviing:

Det anbefales å begynne med lyngsviing for å øke beitekvaliteten på kystlyingheia. Etablering av ny vegetasjon i brannflater vil variere mellom lokaliteter og ut ifra hvor vellykket lyngsviinga har vært. Man må prøve seg fram i litt mindre sviflater i første omgang for å vurdere revevegetering. Det bør registreres vegetasjonsutvikling etter sviing for å kunne anslå regenereringshastighet og evt. korrigere tidsperioden mellom sviing.

Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Førproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel og forvedet (vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy), brenner man på nytt. Om det i løpet av vinterhalvåret ikke lar seg gjøre å brenne pga. vær- og vindforhold kan dette gjennomføres et senere år. Alternativt kan det brennes f.eks. hvert andre eller tredje år, og evt. øke størrelsen på brannflaten om nødvendig. Det bør likevel ikke være færre enn 8-10 lyngsviinger i en brannsyklus, slik at man får mosaikk av vegetasjonsflater med ulik alder.

En må være oppmerksom på om gran/buskfuru spirer i brannflatene etter brenning. Dersom gran/buskfuru spirer må disse fjernes. En viktig forutsetning for vellykket lyngbrenning er tele i jorda (evt. høy vannmetning). Da unngår man at frøbanken (frøinnhold i jorda) og røtter i det øverste jordlaget skades av varmeutviklingen fra brann. Brenning skal skje i perioden 15. september-15. april under egnede vindforhold. Det må være tilstrekkelig med mannskap under brenningen, og varsling skal skje etter kommunens retningslinjer (brannvesen, naboer, Fylkesmannen). Egnede utstyr som brannvifter (slokking) og gassbrenner (tenning) må være tilgjengelig. Lyngsviing krever store ressurser og må tilpasses kapasiteten til bruker. En full mestring av denne skjøtselen vil strekke seg over mange år. Hvis en er utrygg i forhold til brenning vil det være naturlig å leie inn hjelp fra erfarent hold i startfasen. Det er også viktig å ikke svi for hardt slik at torvlaget brenner, noe som fører til erosjon. Artssammensetning i lyingheia endrer seg i årene etter sviing. De første årene utgjør den godt sommerbeite med bl.a. god bestand av smyle, for så å være bedre høst- og vinterbeiter etter hvert som røsslyngandelen øker. I framtida kan punktsviing vurderes der det står igjen gammel (død) lying.

<p>Gjengroing:</p> <p>I kystlyngheia finnes spredte forekomster med enkeltrær og kratt, hovedsakelig bjørk og buskfuru. Påbegynnende gjengroingsprosess med oppslag av bjørk bør stanses og reverseres. Slike busker/trær bør hugges ut og fjernes fra kystlyngheia ved høyde over 1 m. for å forhindre videre gjengroing.</p>
<p>Del av helhetlig landskap:</p> <p>I tilknytting til kystlyngheiområdene på Ytre Skjervøya finnes andre verdifulle naturtyper som naturbeitemark, strandenger og myrer, noe som bidrar til å skape variasjon og høyere artsmangfold. Kystlyngheia utgjør en viktig del av et større kystlyngheiareal, som sammen med naturbeitemark og dyrket mark inngår i et helhetlig kulturlandskap preget av kystjordbruk.</p>
<p>Verdibegrunnelse:</p> <p>Kystlyngheia, myrområdene og naturbeitemarka er relativt artsfattige, og røsslyngen i heiområdene er nokså gammel. Røsslyngen er i tillegg utsatt for omfattende skade som følge av tørke og langvarig barfrostperioder vinteren 2013-2014, men viser under befarings tegn til revegetering de fleste steder. Gjengroingsarten einer har svært begrenset utbredelse. På Ytre Skjervøya har det vært helårsbeite av gammelnorsk sau siden 2002, men har en lang beitehistorie fra tidligere tider. Lokaliteten er ikke gjengrodd per i dag, da etablerte skogarealer blir beitet. Det ble ikke påvist rødlistearter ved befarings.</p> <p>Med utgangspunkt i fakta-ark fra Miljødirektoratet (2015) gis de viktige parametere for verdisetting for kystlynghei følgende vektning: størrelse får middels vektning (areal over 100 daa), tilstand vurderes til middels (lite gjengroingspreg), påvirkning/bruk (fremmede arter) gis middels vekt, Rødlistearter får lav vektning. Grunnet størrelsen og den lange beitehistorien gis lokaliteten verdi B, viktig. Bedre tilstand på røsslyngen gjennom sviing som skjøtselmetode og evt. påvisning av rødlistearter vil kunne gi en høyere verdi på sikt.</p>

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)		
Navn på lokaliteten: Indre Skjervøya	Kommune: Osen	Områdenr.:
ID i naturbase: ny	Registrert i felt av: Synnøve Nordal Grenne	Dato: 14.08.2018
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Kim-Anders Skodvin Buarø pers. medd. 2018		Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:
Hovednaturtype (% andel fordeling): D07 Kystlynghei- 85 %	Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): D04 Naturbeitemark 10 % og G05 Strandeng og strandsump 3 % A08 Kystmyr 2 %	Utforminger (% andel fordeling): D0707 Kalkfattig kysthei - 70 % D0708 Kalkfattig kystfukthei - 15 % D0415 Svak lågurtbeiteeng- 5 % D0421 Beitevåteng - 5 % G0503 Strandeng og strandsump hevdet med beite- 3 % A0803 Jordvannsmyr- 2 %
Verdi (A, B, C): B	Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Bilder tatt under befarings 14.08.2018	

Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: Tørr lynghei (H1) Fuktig lynghei (H3)
< 20 m	x	God	x	Slått		
20-50 m		Svak		Beite	x	
50-101		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagestell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)
<p>Innledning:</p> <p>Områdebeskrivelsen og arealavgrensning er utarbeidet av NiBIO, ved Synnøve Nordal Grenne. Dette er i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for kystlynghei i Trøndelag på oppdrag fra beitebruker Kim-Anders Skodvin Buarø. Det ble holdt et møte og tatt befarig i felt sammen med beitebruker den 14.08.2018. Det ble da fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering av kystlyngheien i forhold til utarbeiding av skjøtelsesplanen. Behov og kapasitet for lyngbrenning ble også vurdert.</p>
<p>Beliggenhet og naturgrunnlag:</p> <p>Lokaliteten Indre Skjervøya ligger i Osen kommune, i Trøndelag fylke. Gårds- og bruksnummer er 38/1, 38/3, UTM33 272034Ø 7138845N. Beiteområdet på Indre Skjervøya dekker totalt 717 daa og av dette er ca. 800 daa kystlynghei. Indre Skjervøya er forbundet med Ytre Skjervøya ved en molo som også fungerer som kjørevei mellom øyene. Det er et aktivt gårdsbruk på Indre Skjervøya og i tilknytning til dette er det fulldyrket eng og innmarksbeite.</p> <p>Lokaliteten har en småkupert og variert topografi med avrunda knauser med mye skrint berg. I arealet dominert av kystlynghei består hellingene av tynt jorddekke på berg mens forsenkningene er mer fuktig med torvdannelse. Innerøyfjellet (78 m.o.h.) er høyeste punkt på Indre Skjervøya. Det finnes noen små ferskvann på lokaliteten. Berggrunnen består av migmatittisk gneis, hovedsakelig granittisk til granodiorittisk. (NGU 2002). Dette er en sur og hard bergart. Klima er kystklima med små temperaturforskjeller mellom sommer og vinter og årsnedbør i området ligger på 1000-1500 mm. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone og sterkt oseanisk vegetasjonsseksjon O3.</p> <p>Beiteområdet domineres av naturtypen kystlynghei, men innehar også noe naturbeitemark, strandeng og -sump og myr. Det er noe oppslag av trær, busker og kratt, særlig bjørk finnes spredd i kystlyngheia i større og mindre grad. Røsslyngen er delvis gammel og grov. Det finnes også en del død røsslyng etter den tørre og kalde vinteren 2013/2014. Det er plantefelt med sitkagran i tilgrensende område til kystlyngheia på Indre Skjervøya og det er plantet buskfuru som er i spredning på lokaliteten.</p>
<p>Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:</p> <p>På Indre Skjervøya dominerer tørr, fattig kystlynghei på grunt torvdekke i flekkvis mosaikk med til dels mye bart berg. Vegetasjonen er preget av vindslitasje og påfølgende lavt feltsjikt (<20 cm). I arealet dominert av kystlynghei består hellingene av tynt jorddekke på berg mens forsenkningene er mer fuktig med torvdannelse. Beiteområdet som inngår i skjøtelsesplanen domineres av naturtypen kystlynghei, men det er også noe fulldyrket og overflatedyrket eng, naturbeitemark, strandenger og myr. Kystlynghei har ca. 85 % dekningsandel. Utformingene er kalkfattig kysthei (D0707), 70 %, samt kalkfattig kystfukthei (D0708), 15 %. Vegetasjonstyper etter Fremstad (1997) er Tørr lynghei H1 (H1c – Røsslyng-slåttestarr-torvull-utforming) og Fuktig lynghei H3 (H3a – Røsslyng-blokkebær-utforming). Tilleggsnaturtype er</p>

naturbeitemark (D04) og Strandeng og strandsump (G05), til sammen vurdert å dekke ca. 15 % av totalarealet. Utforminger er svak lågurtbeiteeng (D0415) - 5 %, og beitevåteng (D0421) - 5 %. Strandeng og strandsump (G0503) hevdet med beite - 5 %. Vegetasjonstypen etter Fremstad (1997) er U5 Øvre salteng, med utforming U5c Rødsvingel-fjærekoll-tiriltunge-utforming. Det finnes også noen mindre områder med Kystmyr (A08)- 2 %. Naturtyper etter NiN 2.0 er T34-2 kalkfattig kystlynghei, T34-3 kalkfattig tørr kystlynghei og T34-11 kalkfattig fuktig kystlynghei.

Artsmangfold:

Kystlyngheivegetasjonen har på lik linje med vegetasjonen i Trøndelag en mer nordlig karakter enn det lyngheia sør for Trondheimsfjorden har. Ser man på artssammensetningen så får arter som heigråmose, krekling og rypebær generelt sett en mer fremtredende rolle. I tillegg så er det vanlig med en relativt tørr røsslyngutforming, men med fast innslag av fuktarter som beskrevet av nøkkelarter i vegetasjonsutforming H1c Røsslyng-slåttestarr-torvull (Fremstad 1997). I tillegg kan molte, som blir forbundet med fukthei og myr lengre sør, komme inn i denne tørrheia i nord (Fremstad et al. 1991).

Artsmangfoldet preges av fattig lynghei med røsslyng, krekling, tepperot og torvull som dominerende arter. Vanlige arter i de tørrere områdene er skogstjerne, blåbær, slåttestarr, rypebær, skrubbær og smyle. I de fuktigere områdene finnes en god del molte, sammen med blokkebær, torvull, skrubbær, bjønnskjegg, slåttestarr og tepperot. Andre mengdearter, i noe mindre grad, er einer, ryllik, rogn, heigråmose, gulaks, tiriltunge, fuglevikke, tyttebær, tettegras. I strandenga kommer ryllik, fuglevikke, rødsvingel, smyle, engrapp, gåsemure, tiriltunge og hvitkløver inn som mengdearter. Andre arter er bl.a. engfiol, øyentrøst sp., engsyre, engsoleie og løvetann sp. Ingen rødlistearter registrert.

Lauvkratt og lauvtrær, først og fremst bjørk, men også noe rogn og selje, opptrer i klynger jevnt over øya. Det finnes også noe plantet sitkagran og buskfuru i spredning. Einer ble observert i svært sparsomme bestand.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Lyngheia ble beitet av kyr og sauer fram til 1995. Mellom 1995 og 2002 var det ingen beitedyr på øyene. Da begynte det å gro igjen. Dagens beitebruker startet opp med helårsbeite med gammelnorsk sau på lokaliteten i 2017. I dag går det 101 søyer og lam (2018). I tillegg brukes små holmer (bl.a. Måøya) til beite for værere. Engene både på Ytre og Indre Skjervøya blir slått hvert år. Det er noe oppslag av busker og kratt, særlig bjørk som finnes spredd i kystlyngheia i større og mindre grad. Ved befaring i 2018 ble einer observert svært sparsomt.

Mesteparten av kystlyngheiområdet domineres av krekling der røsslyng flekkvis opptrer. Mye av kreklingen er brun av tørkeskader. Tilstanden til røsslyngen er bedre i de partier hvor det er fuktige lyngheiutforminger enn på mer eksponerte og/eller skrinne områder der den er mer forveda og gammel. Det finnes også en del død røsslyng etter den kalde og tørre vinteren 2013/2014. Røsslyngen er delvis gammel, grov og forveda og kan beskrives som sent moden og tidlig degenererende iht. lyngheisyklusen i skjøtselsboka for kulturlandskap (Norderhaug et. al. 1999).

Fremmede arter:

Det finnes buskfuru i spredning og et mindre sitkagranfelt på Indre Skjervøya

Kulturminner: Gamle steingjerder, gamle e-hus, torvuttak og en gammel steinsett vei.

Skjøtsel og hensyn:

Beite:

Det anbefales å fortsette beiting med gammelnorsk sau. Det er også anbefalt å svi gammel lyng for å fornye røsslyngen og redusere krekling. Det er viktig at de lauvtrær som i dag finnes i lokaliteten ikke

sprer seg, og bestanden kan gjerne reduseres. Det er sterkt anbefalt at fremmede arter som sitkagran og buskfuru fjernes. Det er god tilgang på vann i lokaliteten.

Lyngsviing:

Det anbefales å begynne med lyngsviing for å øke beitekvaliteten på kystlyngheia. Etablering av ny vegetasjon i brannflater vil variere mellom lokaliteter og ut ifra hvor vellykket lyngsviinga har vært. Man må prøve seg fram i litt mindre sviflater i første omgang for å vurdere revegetering. Det bør registreres vegetasjonsutvikling etter sviing for å kunne anslå regenereringshastighet og evt. korrigere tidsperioden mellom sviing. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel og forvedet (vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy), brenner man på nytt. Om det i løpet av vinterhalvåret ikke lar seg gjøre å brenne pga. vær- og vindforhold kan dette gjennomføres et senere år. Alternativt kan det brennes f.eks. hvert andre eller tredje år, og evt. øke størrelsen på brannflaten om nødvendig. Det bør likevel ikke være færre enn 8-10 lyngsviinger i en brannsyklus, slik at man får mosaikk av vegetasjonsflater med ulik alder. En må være oppmerksom på om gran/buskfuru spirer i brannflatene etter brenning. Dersom gran/buskfuru spirer må disse fjernes. En viktig forutsetning for vellykket lyngbrenning er tele i jorda (evt. høy vannmetning). Da unngår man at frøbanken (frøinnhold i jorda) og røtter i det øverste jordlaget skades av varmeutviklingen fra brann. Brenning skal skje i perioden 15. september-15. april under egnede vindforhold. Det må være tilstrekkelig med mannskap under brenningen, og varsling skal skje etter kommunens retningslinjer (brannvesen, naboer, Fylkesmannen). Egnede utstyr som brannvifter (slokking) og gassbrenner (tenning) må være tilgjengelig. Lyngsviing krever store ressurser og må tilpasses kapasiteten til bruker. En full mestring av denne skjøtselen vil strekke seg over mange år. Hvis en er utrygg i forhold til brenning vil det være naturlig å leie inn hjelp fra erfarent hold i startfasen. Det er også viktig å ikke svi for hardt slik at torvlaget brenner, noe som fører til erosjon. Arts sammensetning i lyngheia endrer seg i årene etter sviing. De første årene utgjør den godt sommerbeite med bl.a. god bestand av smyle, for så å være bedre høst- og vinterbeiter etter hvert som røsslyngandelen øker. I framtida kan punktsviing vurderes der det står igjen gammel (død) lyng.

Gjengroing:

I kystlyngheia finnes spredte forekomster med enkeltrær og kratt, hovedsakelig bjørk og buskfuru. Påbegynnende gjengroingsprosess med oppslag av bjørk bør stanses og reverseres. Slike busker/trær bør hugges ut og fjernes fra kystlyngheia ved høyde over 1 m. for å forhindre videre gjengroing.

Del av helhetlig landskap:

I tilknytting til kystlyngheiområdene på Indre Skjervøya finnes andre verdifulle naturtyper som naturbeitemark, strandenger og myrer, noe som bidrar til å skape variasjon og høyere artsmangfold. Kystlyngheia utgjør en viktig del av et større kystlyngheiareal, som sammen med naturbeitemark og dyrket mark inngår i et helhetlig kulturlandskap preget av kystjordbruk.

Verdibegrunnelse:

Kystlyngheia, myrområdene og naturbeitemarka er relativt artsfattige, og røsslyngen i heiområdene er nokså gammel. Røsslyngen er i tillegg utsatt for omfattende skade som følge av tørke og langvarig barfrostperioder vinteren 2013-2014, men viser under befaring tegn til revegetering de fleste steder. Gjengroingsarten einer har svært begrenset utbredelse. På Indre Skjervøya har det vært helårsbeite av gammelnorsk sau siden 2017, men lokaliteten har en lang beitehistorie fra tidligere tider. Lokaliteten er ikke gjengrodd per i dag, da etablerte skogarealer blir beitet. Det ble ikke påvist rødlistearter ved befaring. Med utgangspunkt i fakta-ark fra Miljødirektoratet (2015) gis de viktige parametere for verdisetting for kystlynghei følgende vektning: størrelse får middels vektning (areal over 100 daa), tilstand vurderes til middels (lite gjengroingspreg), påvirkning/bruk (fremmede arter) gis middels vekt, Rødlistearter får lav vektning. Grunnet størrelsen og beitehistorien gis lokaliteten verdi B, viktig. Bedre tilstand på røsslyngen gjennom sviing som skjøtselmetode og evt. påvisning av rødlistearter vil kunne gi en høyere verdi på sikt.

6 Kilder

Kim-Anders Skodvin Buarø pers. medd. 2018.

Elven, R., Hegre, H., Solstad, H., Pedersen, O., Pedersen, P.A., Åsen, P.A., Bjureke, K. & Vandvik, V. (2018). *Aconitum napellus*, vurdering av økologisk risiko. Artsdatabanken.

Fremstad, E., Aarrestad, P.A. & Skogen A. 1991. Kystlynghei på Vestlandet og i Trøndelag. Naturtype og vegetasjon i fare. NINA Utredning 029. Side 92.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.

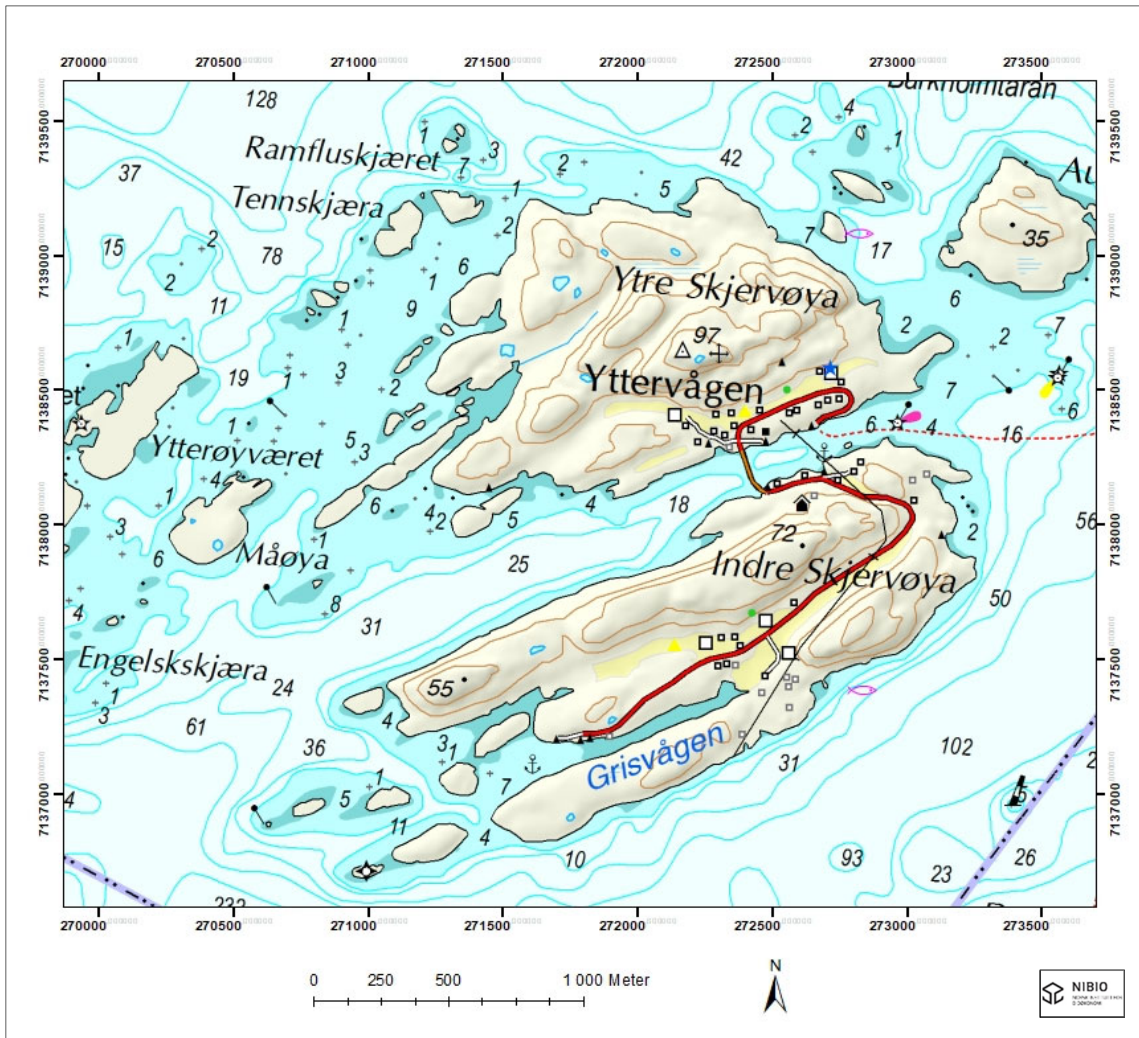
Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Miljødirektoratets veileder for kartlegging og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann. Utkast til faktaark 2015. upublisert.

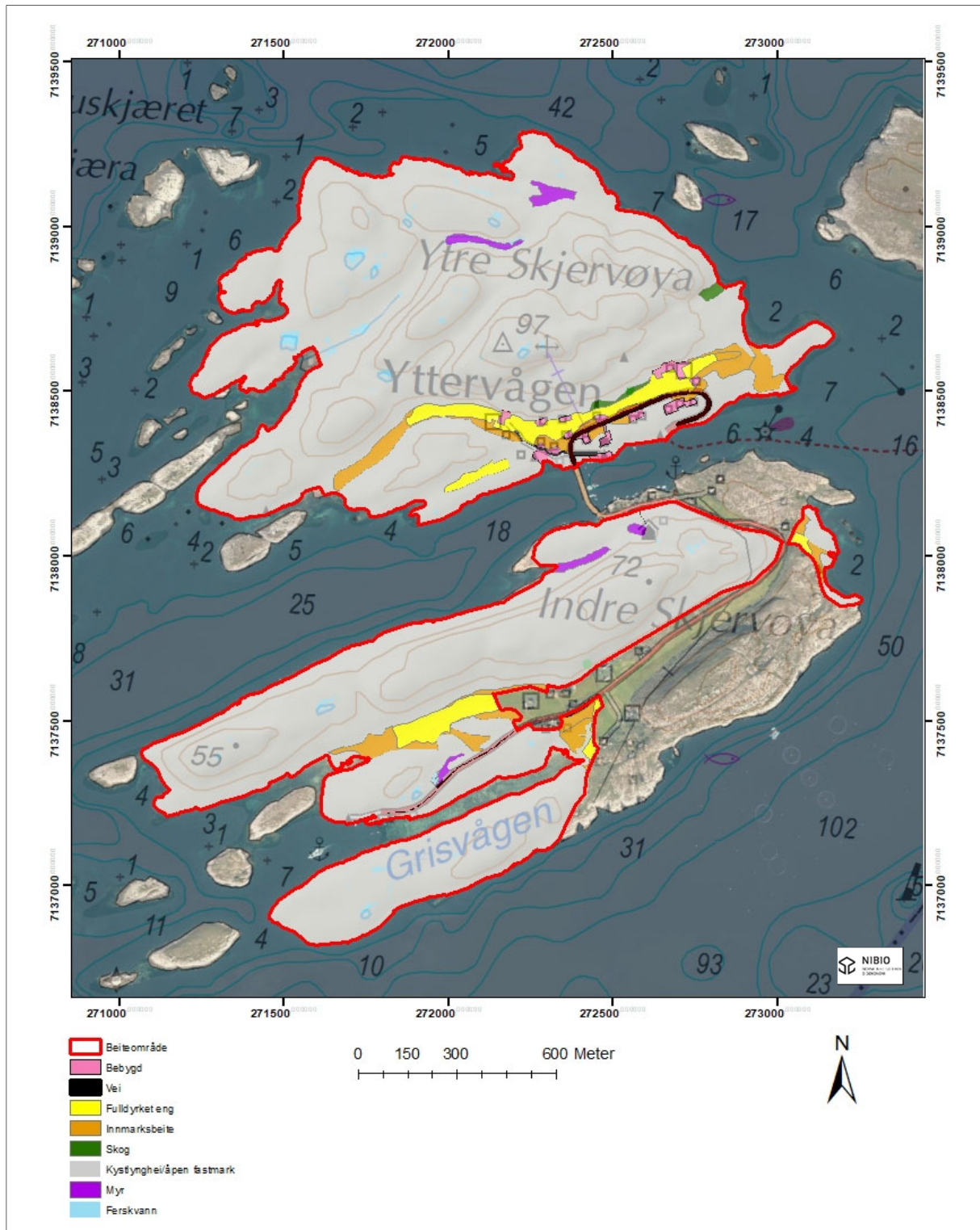
NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.10.2015 på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.

7 Ortofoto og kart

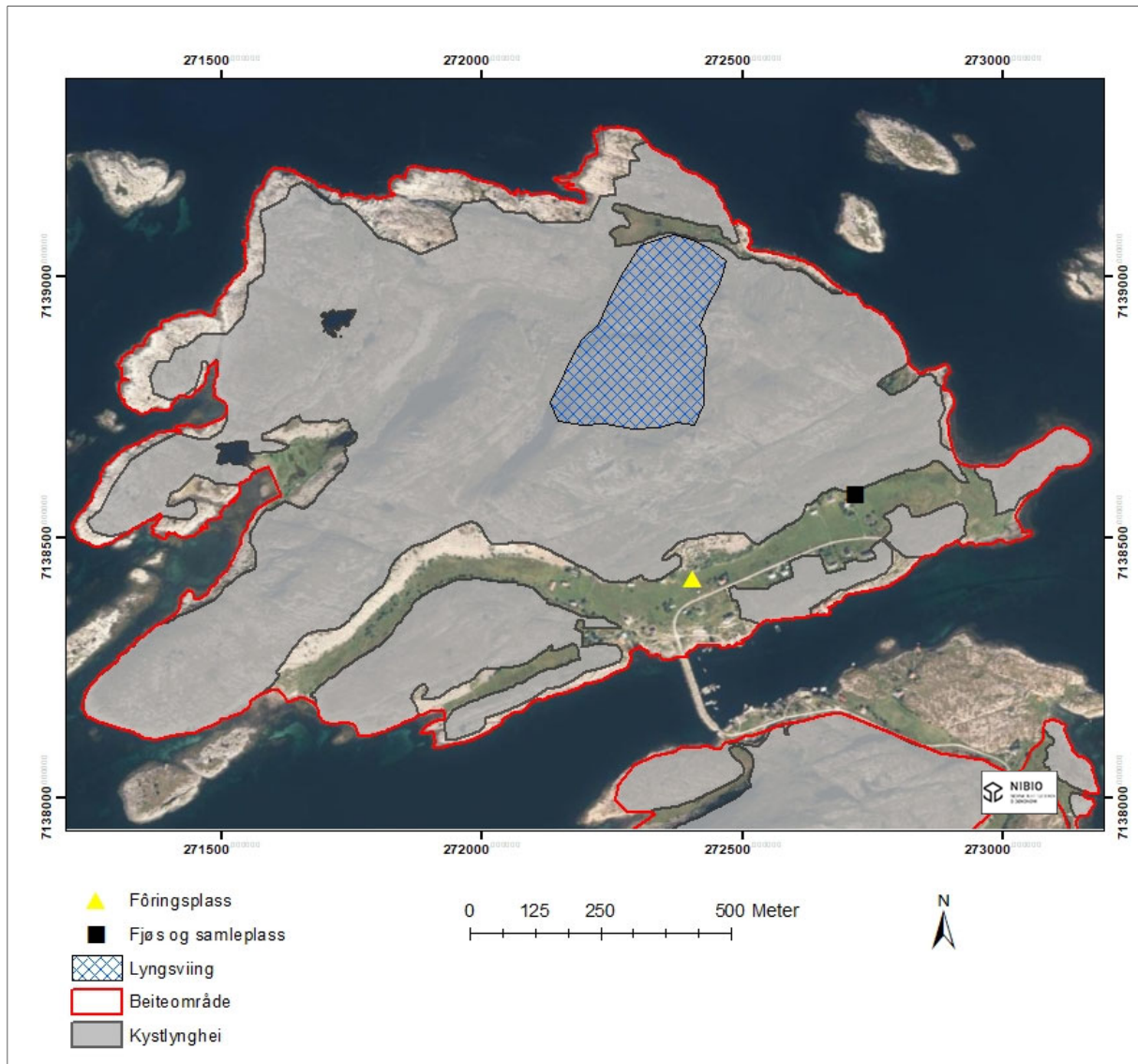

Figur 2. Topografisk kart som viser lokalitetene Ytre Skjervøya i nord og Indre Skjervøya i sør, Måøya i vest. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

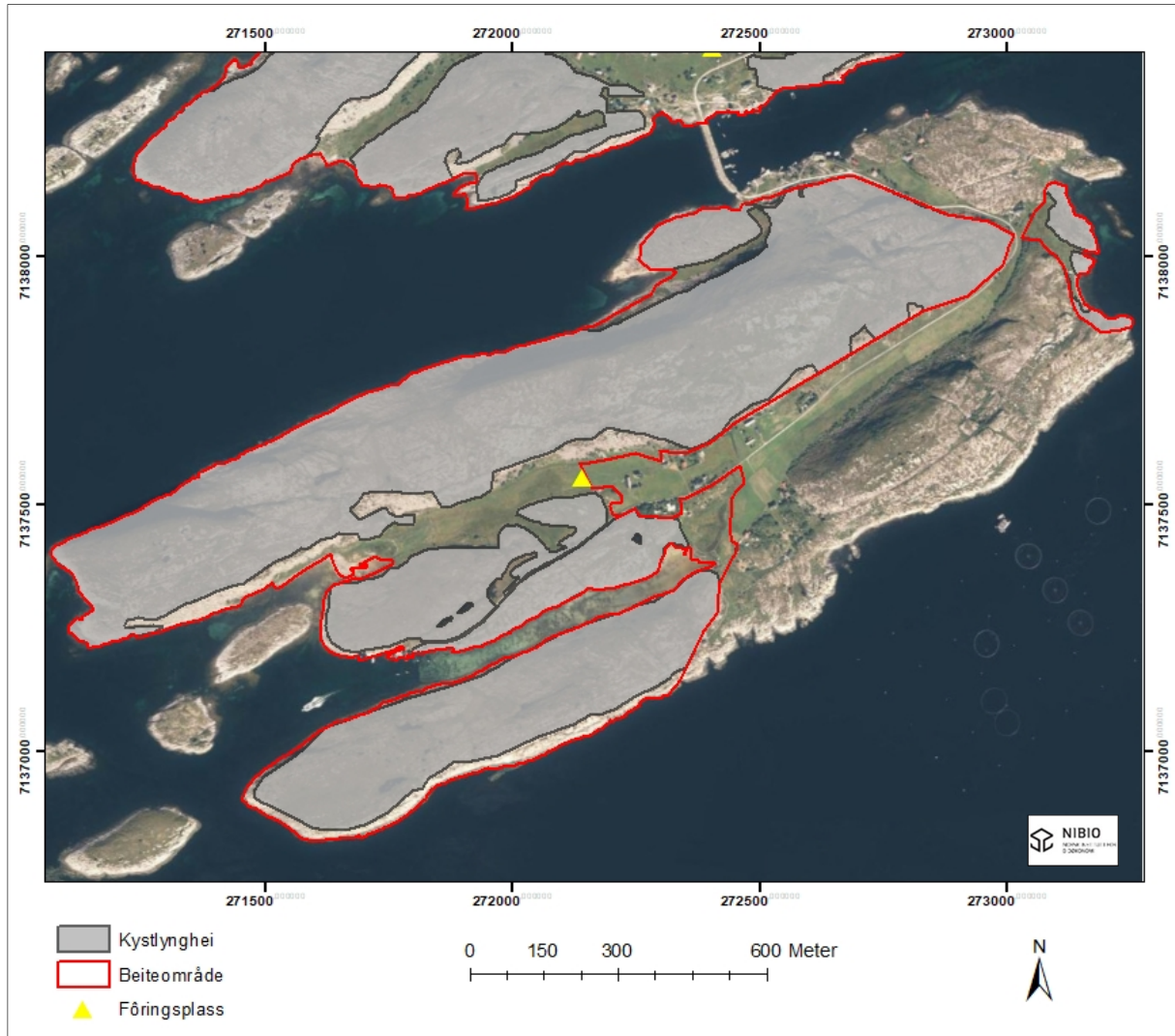
Figur 3. Kart som viser beiteområdet som inngår i skjøtelsesplanen for lokaliteten Ytre Skjervøya i nord og Indre Skjervøya i sør, inntegnet med rød grense. Kartet viser naturtypene som dominerer sammen med kystlynghei. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 4. Kart som viser områder med kystlynghei, fôringsplass og fjøs med samlegjerde innenfor beiteområdet på Ytre Skjervøya. Området som er skravert anbefales svidd på lokaliteten Ytre Skjervøy. Det er mulig at det også utenfor det skraverte feltet finnes behov for sviing. Kartet må sees i sammenheng med retningslinjer for sviing (vedlegg). Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur . Kart som viser områder med kystlynghei og føringsplass innenfor beiteområdet på Indre Skjervøya. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

8 Bilder

Figur 5. Oversiktsbilde sett fra Ytre Skjervøy mot Indre Skjervøy, i sør-vestlig retning. Foto: Synnøve Nordal Grenne 24.08.18

Figur 6. Bilde av kystlynghei på Ytre Skjervøy sett fra nord mot sør-vestlig retning. Her sees buskfuru i spredning i kystlyngheia. Foto: Synnøve Nordal Grenne 24.08.18

Figur 7. Uteangersau på beite i kystlyngheia på Ytre Skjervøy sett fra øst i nord-vestlig retning. Foto: Synnøve Nordal Grenne 24.08.18

Figur 8. Uteangersau på beite i strandeng og naturbeitemark på Ytre Skjervøy sett fra vest og i østlig retning. Foto: Synnøve Nordal Grenne 24.08.18

Figur 9. Kystlynghei i sørlige del av Indre Skjervøy, i nordlig retning. Foto: Synnøve Nordal Grenne 24.08.18

Figur 10. Kystlynghei i sørlige del av Indre Skjervøy, i nord-østlig retning. Foto: Synnøve Nordal Grenne 24.08.18

Figur 11. Parti fra Indre Skjervøya, sett fra nord og i sørlig retning. Foto: Synnøve Nordal Grenne 24.08.18.

Figur 12. Parti fra beiteområde på Indre Skjervøya, sett fra øst og i nord-vestlig retning. Foto: Synnøve Nordal Grenne 24.08.18.

9 Artsliste

Artslista er basert på en rask gjennomgang av lokaliteten, og er ikke uttømmende.

Trær og busker

Bjørk	<i>Betula pubescens</i>
Buskfuru	<i>Pinus mugo</i>
Einer	<i>Juniperus communis</i>
Furu	<i>Pinus sylvestris</i>
Gran	<i>Picea abies</i>
Rogn	<i>Sorbus aucuparia</i>
Sitkagran	<i>Picea sitchensis</i>
Ørevier	<i>Salix aurita</i>

Urter

Bakkesøte	<i>Gentianella campestris</i>
Bjønnskjegg	<i>Trichophorum cespitosum</i>
Blokkebær	<i>Vaccinium uliginosum</i>
Blåbær	<i>Vaccinium myrtillus</i>
Blåklokke	<i>Campanula rotundifolia</i>
Blåknapp	<i>Succisa pratensis</i>
Engfiol	<i>Viola canina ssp. canina</i>
Engsoleie	<i>Ranunculus acris</i>
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>
Fjellmarikåpe	<i>Alchemilla alpina</i>
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>
Følblom	<i>Leontodon autumnalis</i>
Gullris	<i>Solidago virgaurea</i>
Gåsemure	<i>Potentilla anserina</i>
Hanekam	<i>Lychnis flos-cuculi</i>
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>
Krekling	<i>Empetrum nigrum</i>
Lægeveronika	<i>Veronika officinalis</i>
Løvetann sp.	<i>Taraxacum sp.</i>
Melbær	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>
Molte	<i>Rubus chamaemorus</i>
Myrfiol	<i>Viola palustris</i>
Prestekrage	<i>Leucanthemum vulgare</i>
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>

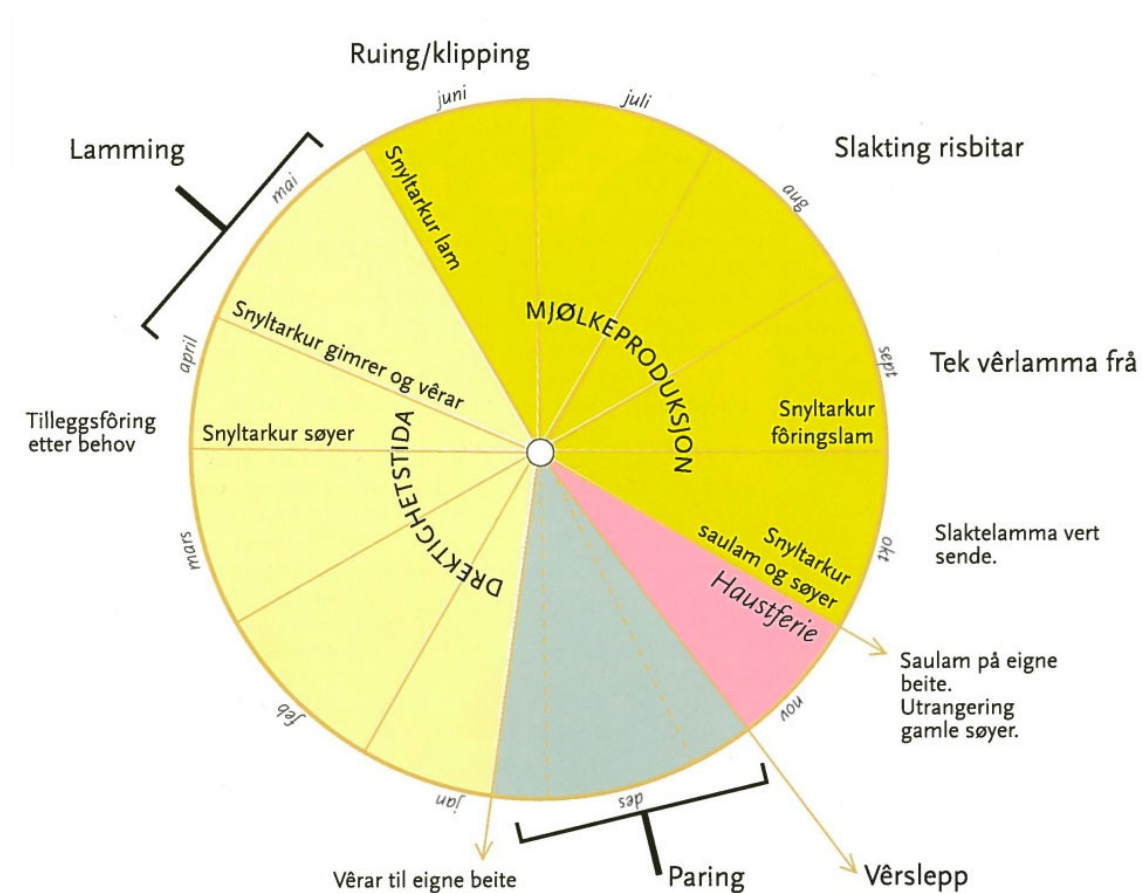
Rypebær	<i>Arctous alpina</i>
Røsslyng	<i>Calluna vulgaris</i>
Skogstjerne	<i>Trientalis europaea</i>
Skrubbær	<i>Cornus suecica</i>
Stornesle	<i>Urtica dioica</i>
Tepperot	<i>Potentilla erecta</i>
Tettegras	<i>Pinguicula vulgaris</i>
Tiriltunge	<i>Lotus corniculatus</i>
Torvull	<i>Eriophorum vaginatum</i>
Tyttebær	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>
Øyentrøst	<i>Euphrasia officinalis</i>
Graminider	
Engfrytle	<i>Luzula multiflora ssp. multiflora</i>
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>
Engrapp	<i>Poa pratensis ssp. pratensis</i>
Finnskjegg	<i>Nardus stricta</i>
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
Hårfrytle	<i>Luzula pilosa</i>
Rødsvingel	<i>Festuca rubra</i>
Slåttestarr	<i>Carex nigra nigra</i>
Smyle	<i>Avenella flexuosa</i>
Sølvbunke	<i>Deschampsia cespitosa cespitosa</i>
Trådsiv	<i>Juncus filiformis</i>

Vedlegg

Vedlegg 1: Eksempel på villsaudrift gjennom året fra Grøneng (Sogn og Fjordane).

Kilde: Villsauboka Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.

Kommentar: Denne modellen har en noe høy bruk av parasittbehandling. Merk at parasittbehandling og behandling mot utøy (flått og sauekrabbe) må vurderes lokalt.

Vedlegg 2: Retningslinjer for lyngsviing utarbeidet av SNO

SNO-retningslinjer for lyngbrenning

Til: Ansatte i SNO og tjenesteytere

Fra: SNO-sentralt

Dato: Gjeldende fra 2011

Mange verneområder langs kysten innehar store areal med kystlynghei. Dette er en menneskeskapt naturtype som er avhengig av bruk for å bestå. Hvis bruken opphører, vil områdene gro til med busker og trær. Fremmede arter som bergfuru og/eller sitkagran har også blitt plantet mange steder, og er i dag i full spredning. Lyngbrenning er en rask og kostnadseffektiv måte å skjytte kystlyngheia på. Målet er å få fram en mosaikk av vegetasjonsflater med røsslynghei i ulik alder. Da vil heia få størst variasjon og vil også få best fôrverdi. Lyngbrenning i kombinasjon med beiting er den beste måten å skjytte lynghei på. Hvis det i lyngheia er stort oppslag av busker og trær bør dette ryddes før man brenner. Men man kan med fordel la noe stå igjen da treklynger kan brukes som skjul for dyra og beite. Antall år mellom lyngbrenninger kan variere (fra åtte år til over 20 år). Sjekk røsslyngtilstanden; gammel og grov lyng bør brennes, men vær klar over at regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng brennes før ny kommer tilbake. Det beste er å brenne FØR mosemattene får mulighet til å bli heldekkende. Husk fotodokumentasjon før, under og etter arbeidet.

Før brenning

- Skjøtselshjemmel gjennom verneforskrift eller NML § 47, og bestilling fra forvaltningsmyndigheten skal foreligge
- Det er kommunen som er myndighet vedrørende åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom "Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner". Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon fra forbudet
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Naboer og grunneier skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Ha en plan for hvordan brannen kan slukkes
- Planlegg godt hvor det skal brennes – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 m
- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (sein høst til tidlig vår fram til seinest 15. april)
- Ta hensyn til fugl. Brenningen bør skje før hekketiden. I de sørligste delene av kysten er ærfugl og grågåås vanligvis i gang med hekking i mars måned, og brenning i slike områder bør derfor være avsluttet innen 15. mars

- Ta hensyn til fornminner og kulturminner

Under brenning

- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke
- Vanligvis brenner man med vinden
- Ha godt med mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lange skaft, snøskuffer etc.)
- Brannen kan startes med en propanblåselampe. Det er en fordel å tenne på flere steder slik at det danner seg en brannfront
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke
- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket
- Ha beredskap ved behov for etterslukking
- Få inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Naboer og grunneier skal alltid varsles og etter at brenningen er avsluttet

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.